

KREDITIRANJE STOČARSKE PROIZVODNJE IZ SREDSTAVA MEĐUNARODNE BANKE ZA OBNOVU I RAZVOJ

U cilju unapređivanja stočarske proizvodnje, a posebno govedarstva (mliječne farme, uzgoj i nabava rasplodnih grla i dr.) u protekle četiri godine, pored domaćih izvora sredstava kreditiranja (vlastito učešće, domaće banke i Samoupravni fond za unapređenje i razvoj stočarstva) u kreditiranje su uključena i sredstva Međunarodne banke za obnovu i razvoj.

Sredstva su korištena za izgradnju i adaptaciju objekata i njihovo opremanje, te nabavu potrebne mehanizacije za poljoprivredu i spremanje stočne hrane, kao i nabavu rasplodnih goveda za društvene farme i za organizirane robne proizvođače mlijeka.

U I kreditnoj liniji bilo je moguće korištenje Međunarodnog kredita pod slijedećim uvjetima:

| Sektor | Međunarodna banka | Vlastito učešće | Ostali |
|-------------|-------------------|-----------------|--------|
| društveni | 40% | 25% | 35% |
| kooperacija | 40% | 20% | 40% |

U kreditiranje je bio uključen i Samoupravni fond za unapređenje i razvoj stočarstva, s oko 20% ukupne investicije. Učešće Fonda u nekim slučajevima tretirano je i kao dio vlastitog učešća — društveni sektor, dok je kod privatnog sektora učešće bilo djelomično u radnoj snazi i dijelu građevnog materijala.

U proteklom periodu kreditirane su slijedeće farme i organizacije:

Društveni sektor — mliječne farme

| Red. broj | Organizacija | Kapacitet grla | Međ. banka | Lok. banka | Vlast. učešć. | Fond | 000 din. Ukupno |
|-----------|--------------|----------------|------------|------------|---------------|--------|-----------------|
| 1. | IPK Osijek | 800 | 10,490 | 7,893 | 3,864 | 4,210 | 28,457 |
| 2. | UTTP Rabac | 500 | 7,700 | 9,160 | 5,140 | 4,000 | 26,000 |
| 3. | PIK Vinkovci | 1200 | 11,107 | 29,800 | 17,804 | 10,000 | 68,711 |
| 4. | IPK Osijek | 500 | 9,550 | 3,322 | 7,874 | 5,500 | 26,246 |
| Ukupno: | | 3.000 | 38.847 | 50.175 | 34.682 | 23.710 | 147.417 |
| % | | | 26,4 | 34 | 23,6 | 16,00 | 100 |

Društveni sektor — uzgoj junica i tov

| | | | | | | | |
|------------|-------------------------------|-------|--------|--------|--------|--------|---------|
| 5. | PZ Martinska Ves 750 : 250 | | 6,453 | 4,868 | 1,652 | 3,200 | 16,173 |
| Sveukupno: | | 4.000 | 45,300 | 55,043 | 36,334 | 26,910 | 163,587 |
| % | | | 27,7 | 33,6 | 22,2 | 16,5 | 100 |

Privatni sektor — kooperacija

| Red. broj | Organizacija | broj domać. | Međ. banka | Lok. banka | Vl. učešće | Fond | Ukupno |
|------------|-------------------|----------------|---------------|---------------|---------------|--------|---------|
| 1. | MP »Dukat« | 304 | 28,963 | 14,481 | 14,521 | 14,481 | 72,446 |
| 2. | »Sirela« Bjelovar | 64 | 7,067 | 3,867 | 3,866 | 3,700 | 13,500 |
| 3. | KIM Karlovac | 160 | 11,571 | 5,978 | 6,030 | 5,924 | 29,503 |
| 4. | MI »Zdenka« | 82 | 4,586 | 4,080 | 2,916 | 2,000 | 13,582 |
| 5. | IPK Križevci | 32 | 1,560 | 2,020 | 95 | 800 | 4,475 |
| 6. | »Dalbih« Split | 40 | 4,000 | 2,000 | 2,000 | 2,000 | 10,000 |
| 7. | PIK »Podravka« | 33 | 2,804 | 1,402 | 1,862 | 1,402 | 7,470 |
| 8. | PIK »Kutjevo« | 5 | 2,208 | 1,104 | 1,103 | 1,104 | 5,519 |
| 9. | »Jadro« OOUR Sinj | 9 | 392 | 392 | 195 | 196 | 1,175 |
| 10. | »Mljekara« Split | 8 | 361 | 361 | 160 | 180 | 1,062 |
| Ukupno: | | 737 | 63,512 | 35,685 | 32,748 | 31,787 | 163,732 |
| % | | | 38,8 | 21,8 | 20,0 | 19,4 | 100 |
| Sveukupno: | | | 108,812 | 90,728 | 69,082 | 58,697 | 327,319 |
| % | | | 33,2 | 27,7 | 21,1 | 18 | 100 |

Prednji podaci pokazuju da je učešće u kreditiranju bilo:

| Izvori | Društveni sektor | Kooperacija |
|--------------------|---------------------|-------------|
| Međunarodna banka | 27,7 % | 38,8 % |
| Lokalna banka | 33,6 % | 21,8 % |
| Vlastito učešće | 22,2 % | 20,0 % |
| Fond za stočarstvo | 16,5 % | 19,4 % |
| | 100,0 % | 100,0 % |

Do sada su izgrađene društvene farme:

— IPK Osijek I za 800 krava

— UTTP Rabac za 500 krava

U toku je izgradnja u

— PIK Vinkovci za 12.000 krava

— PZ Martinska Ves za 750 za tov i 250 za uzgoj

U projektiranju je farma u IPK-u Osijek II za oko 500 krava.

U kooperaciji su izgrađeni ili adaptirani objekti i utrošena sredstva u:
»Zdenki« Veliki Zdenci, PIK-u Kutjevo, »Jadru« OOUR-a Sinj i »Mljekari« Split.

U korištenju su sredstva u »Dukatu« Zagreb, »Sireli« Bjelovar, KIM Karlovac, TPK Križevci, »Dalbih« Split i PI »Podravka« u Koprivnici.

Ukupna predračunska investicija iznosila je za društveni sektor u

| | | |
|-------------------------|--------|---------------|
| — IPK Osijek I farma | 33.000 | po stajalištu |
| — UTTP Rabac — Čepić | 52.000 | po stajalištu |
| — PIK-u Vinkovci | 57.000 | po stajalištu |
| — IPK — Osijek II farma | 52.000 | po stajalištu |
| — PZ Martinska Ves | 22.500 | po stajalištu |

Ovi iznosi kod organizacija koje su izradile objekte znatno su veći, kao što će doći do poskupljenja i kod objekata u izgradnji.

Prema projektu jeftiniji su objekti u IPK-a Osijek s obzirom na postojeću infrastrukturu, a kod PZ Martinska Ves gradi se dio objekata za tov, a dio za uzgoj junica, gdje je oprema znatno jeftinija.

U tim iznosima normalno nisu uračunata grla.

U kooperaciji su bila prosječno velika odstupanja u ulaganju po domaćinstvu između pojedinih organizacija, kao i unutar organizacije po pojedinim domaćinstvima, što je ovisilo o: veličini objekta, izgradnji ili adaptaciji, opremanju objekata, nabavi mehanizacije i dr.

Prosječna ulaganja po domaćinstvu po pojedinim organizacijama iznosila su 220.200 dinara s odstupanjima od 130.000 do 1.103.000 dinara.

Izgradnjom i adaptacijom obuhvaćeno je 9,5 stajališta po domaćinstvu, tako da je izgrađeno ili adaptirano ukupno 7.000 stajališta, a prosječna cijena jednog stajališta iznosi 23.390 dinara, što je znatno niže od cijene stajališta u društvenom sektoru.

U ovoj cijeni kod većeg broja domaćinstava nalazi se i mehanizacija a negdje i dio stoke.

Ova cijena nalazi opravdanje u korištenju vlastite radne snage, dijela građevnog materijala i dr. s jedne i kvalitetnije izgradnje i opremanja u farmama društvenog sektora s druge strane.

II

Zaključeni su ugovori i osigurana II kreditna linija Međunarodne banke za:

| | | |
|------------------|----------------|---------------------|
| društveni sektor | — 4,590.000 \$ | = 83,997.000 dinara |
| kooperacija | — 3,060.000 \$ | = 55,998.000 dinara |
| Ukupno | 7,650.000 \$ | = 139,995.000 |

Navedena sredstva mogu se koristiti u

- društvenom sektoru za izgradnju sabirnih stanica — laktofriza i opreme za prihvata i prijevoz mlijeka
- kooperaciji za izgradnju — adaptaciju i opremanje objekata za proizvodnju mlijeka kod organiziranih robnih proizvođača mlijeka i nabavu rasplodne stoke.

Na osnovu gornjih iznosa i uvjeta moguće je slijedeći iznos investicije u pojedinom sektoru:

| Izvor kredita | društ. sektor | % | 000 dinara | |
|-------------------|----------------|---------------|----------------|---------------|
| | | | kooperacija | % |
| Međunarodna banka | 83.997 | 41 | 55.998 | 28 |
| Vlastito učešće | 51.218 | 25 | 39.998 | 20 |
| Lokalna banka | 34.828 | 17 | 69.997 | 35 |
| Samoupravni fond | 34.828 | 17 | 34.000 | 17 |
| Ukupno | 204.871 | 100,00 | 199.993 | 100,00 |

Do sada su u 1978. godini odobreni krediti za društveni sektor:

| Red. broj | Organizacija | Međ. banka | Lok. banka | Vlast. učešće | Fond | Ukupno |
|-----------|-------------------|---------------|---------------|---------------|---------------|----------------|
| 1. | MP »Dukat« Zagreb | 32.507 | 24.637 | 5.869 | 12.907 | 75.920 |
| 2. | »Sirela« Bjelovar | 16.528 | 13.706 | 3.226 | 6.853 | 40.313 |
| | Ukupno | 49.035 | 38.343 | 9.095 | 19.760 | 116.233 |

Podnijeti su zahtjevi ili su najavljeni IPK Osijek — Mljekara, »Mljekara« Zadar, »Mljekara« Split i »Mljekara« Rijeka u iznosima koji su mogući za tu namjenu. Zahtjevi su znatno veći, te je na nivou Poslovne zajednice za stočarstvu — sekcije za mljekarsku industriju, utvrđen prioritet za pojedine mljekare.

Od ukupno slobodnih sredstava za kooperaciju — individualni sektor u iznosu od 55,998.000 dinara sredstava Međunarodne banke, što omogućava ukupnu investiciju od 199,993.000 dinara, najavljen je zahtjev Mljekarske industrije »Zdenka« iz Velikih Zdenaca za izgradnju ili adaptaciju i opremanje objekata za proizvodnju mlijeka kod 103 domaćinstva na području djelovanja ove mljekarske industrije u ukupnom iznosu od 15,000.000 dinara što iznosi 7,5% moguće investicije za tu namjenu.

Za izgradnju — adaptaciju i opremanje objekata za proizvodnju mlijeka u kooperaciji nema naročitog interesa zbog niza problema u govedarskoj proizvodnji kao što su:

- niske cijene mlijeka, posebno u odnosu na cijene stočne hrane i drugih troškova proizvodnje
- nesiguran plasman za dio proizvođača u vrijeme sezonskog priliva mlijeka i redukcije koju u to vrijeme provode pojedine mljekare
- visoka kamatna stopa, posebno na sredstva Međunarodne banke (11%) i drugih banaka (9—10%), što investiciju čini nerentabilnom
- neriješeni problemi proizvodnje i spremanja vlastite kvalitetne i jeftine stočne hrane.

Ovi i drugi problemi nalaze svoje razjašnjenje u konkretnoj primjeni ZUR-a i uključivanja proizvođača u zajedničko investiranje, stvaranje dotoka i njegovu raspodjelu.

S. B.

KOMPARATIVNA ANALIZA VISINE I POVEĆANJA PRINOSA PŠENICE I KUKURUZA

(pošta Svetozaru Markoviću)

Među 26 referata održanih 22. i 23. septembra 1977. u Svetozarevu, posvećenih doprinosu Svetozara Markovića poljoprivredi i selu, odnosno napretku poljoprivrede i sela u socijalističkoj Jugoslaviji, posebno treba istaći rad **dr Vladimira Stipetića**, jer svestrano analizira problematiku stanja, dinamiku razvoja i mogućnosti povećanja proizvodnje naših glavnih kultura pšenice i kukuruza. Rad »Komparativna analiza visine i povećanje prinosa pšenice i kukuruza« posvećen je Svetozaru Markoviću, koji je koristeći veoma oskudne statističke podatke u Srbiji, dao niz veoma korisnih uporednih podataka iz kojih se vidi veliko siromaštvo tadanje Srbije. Godine 1863. na »dušu dolazi svega 15 dukata nepokretnog imanja, a u gradovima 41 dukat«. U prosjeku »svaka duša u Srbiji ima nešto više od 17,5 dukata nepokretnih imanja, i to u varošima gotovo 2,5 puta više nego u selima«. Upoređujući te podatke s prilikama u drugim zemljama nalazi da je Srbija devet puta siromašnija no Belgija, a gotovo 3 puta siromašnija od Mađarske i naposljetku da je siromašnija od Dalmacije gdje je zemlja većinom sam krš i gola stena, jer u Dalmaciji na svaku dušu dolazi 19 dukata nepokretnosti itd.

Svetozar Marković posebno se žalio na nedostatak pouzdane statistike, što se ne zna »koliko naš narod proizvodi raznovrsne hrane za sebe i stoku, koliko mu od te hrane prečiće za istraživanje, koliko za stoku, a koliko mora da izda državi, opštini i poreznicima, pa prema tome da oceni koliko on može imati u svom košu za gladnu godinu, mi ne znamo koliko se prostora zemlje poseje kojom svotom hrane, ne znamo proizvodnost našeg rada, ne znamo da li se količina obrađivana kod nas uveličava srazmerno broju duša ili ne. Govoreći današnjim rječnikom Svetozar Marković dalekovidno zapaža ogromno značenje koga za ekonomiku agrara ima cjelokupan bilans proizvodnje i potrošnje hrane intenzifikacija proizvodnje.

Stoga dr Vladimir Stipetić s pravom utvrđuje »kako su Svetozareve zasluge u pogledu metoda ekonomske analize u stanju donijeti i danas krupna ploda«, budući da sada statistika osigurava neuporedivo više podataka o svim aspektima društvenih zbivanja nego što je bio slučaj prije stotinu godina. Zbog vrlo krupnog značenja proizvodnje kukuruza, kao naše glavne strateške kulture, iznijet ćemo neke osnovne analitičke podatke koje u svom radu navodi dr Vladimir Stipetić.

U prvom redu iz njegovih analiza vide se promjene svjetske »rang liste« proizvođača kukuruza. Iz podataka koje analizira nesumnjivo proizlazi da USA imaju dominantan položaj u svjetskoj proizvodnji kukuruza — gotovo polovinu svjetske proizvodnje, te 60% količine u svjetskom prometu kukuruza. No, značajne promjene zapažaju se i u strukturi svjetskih proizvođača kukuruza. Dok Meksiko, J. Afrika, Francuska, Brazil, Kina i Bugarska uspijevaju da povećaju svoje učešće u svjetskoj proizvodnji dotle SSSR, USA, Argentina, Rumunjska i Jugoslavija, Mađarska, Italija smanjuju svoje negdašnje visoko učešće u proizvodnji kukuruza. Ta promjena u strukturi proizlazi dijelom iz razvoja proizvodnje kukuruza u »trećim« zemljama jer se areal

proizvodnje kukuruza stalno širi pa stalno ulaze novi proizvođači, ali dijelom i uslijed sporijeg priliva tehnoloških inovacija kod pojedinih zemalja. To se naročito odnosi na one zemlje, koje su izgubile vodeće mjesto u svjetskoj proizvodnji — Argentina Italija, Rumunjska i Jugoslavija. Poznato je da je uoči II svjetskog rata Argentina bila drugi svjetski proizvođač kukuruza (iza USA) a sada je šesti, Jugoslavija šesti svjetski proizvođač, a sada na početku sedamdesetih godina tek deseti, Rumunji sa sedmog mjesta padaju na deveto itd.

Postavlja se pitanje gdje su uzroci ogromnog razvoja proizvodnje kukuruza u Francuskoj (gdje je proizvodnja u analiziranih 35 godina od 34/38 do 70/74), porasla za 18 puta) u odnosu na Italiju, koja pod istim uvjetima zajedničke agrarne politike EEB, povećava proizvodnju za svega 60%? Nadalje što je uzrok sporijem rastu proizvodnje kukuruza u Jugoslaviji, gdje je u istom period proizvodnja porasla za 80%. Odgovor na to pitanje dr Vladimir Stipetić traži u diferenciranom porastu prinosa kukuruza u tim zemljama te uspješnosti u proizvodnji kukuruza.

Iz podataka koje dalje koristi vidi se da su se prinosi kukuruza u posmatranom vremenskom razdoblju (34/38, 50/54, 61/65, 70/74) u svijetu više nego udvostručili. Pri tom su prisutne ogromne razlike u performansama između pojedinih zemalja, kod Brazila gotovo i nema povećanja prinosa a do veće proizvodnje dolazi zbog povećanja površina. Kod glavnog proizvođača kukuruza USA prinosi se povećavaju za 3,8 puta, kod Bugarske za 3,6 puta, kod Francuske za 3,2 puta, SSSR za 2,6 puta. Jugoslavija, Italija, Mađarska, Kina i Meksiko nalaze se oko prosječnog svjetskog povećanja prinosa, a iznimno slabe rezultate pokazuju Argentina 34%, Indija 39% i Brazil svega 4%. Dok je povećanje učešća Brazila na svjetskoj rang listi proizvođača kukuruza isključivo rezultat povećanja površine, dotle je USA obrnut slučaj: prinosi su povećani za 3,8 puta, a proizvodnja za 2,5 puta, što potvrđuje da se proizvodnja ostvarila na manjim površinama. Posebno treba istaći zapaženo povećanje proizvodnje kukuruza u Francuskoj (za 18 puta), a što je rezultat ne samo povećanih prinosa za 3,2 puta nego i povećanje površina pod kukuruzom. Prvi i osnovni zaključak koji se može izvući iz datih analiza jeste da se u svijetu kao cjelini ubrzava povećanje prinosa kukuruza. U prvih 16 godina analiziranog vremenskog razdoblja (1934—1938) i 1950—1954) prosječno je povećanje prinosa za 290 kg, za idućih 11 god. (1950—1954. i 1961—1965) 460 kg, a posljednjih 9 godina (1961—1965, i 1970—1974) prosječno povećanje prinosa čak 620 kg. Međutim analiziramo li godišnje povećanje prinosa kukuruza kod glavnih proizvođača onda su se u trećini stoljeća) i to u periodu 1936—1950, 1952—1963, 1963—1972. i 1952—1972) zbile krupne promjene i s prinosima kukuruza. Razlike u postignutim prinosima u proteklih 36 godina između razvijenih i nerazvijenih povećane su ali na štetu privredno nerazvijenih. Uz opravdanu pretpostavku (ekonomsku) da troškovi proizvodnje opadaju s povećanjem prinosa dolazimo i do smanjene konkurentne sposobnosti privredno nerazvijenih zemalja na svjetskom tržištu. Dok su uoči II svjetskog rata bile u stanju da se pojave na svjetskom tržištu (radi nisko plaćenog rada) sada su razlike tolike da niti obezbeđenje rada ne može kompenzirati nastale razlike u povećanoj proizvodnosti rada.

Ipak povećanje prinosa poslije II svjetskog rata (na primjeru Jugoslavije i drugih zemalja) pokazuje da navedene svjetske tendencije nisu zakonitost

i da se smišljenom i racionalnom politikom može dostići pa i sustići neke zemlje koje su u prošlosti dalje odmakle u proizvodnji i prinosima kukuruza.

Tu svoju tvrdnju autor dr Vladimir Stipetić potkrepljuje na primjeru Jugoslavije. Tako su prosječni prinosi Jugoslavije uoči II svjetskog rata bili za oko 20% iznad prosječnih svjetskih prinosa kukuruza, iako je povećanje prinosa između dva rata bilo iznimno nisko (svega 10,2 kg godišnje u razdoblju 1920. i 1940. godine — obračunato na osnovi linearnog trenda (tako da su se prinosi brzo približavali svjetskom prosjeku. Iza rata još u petogodišnjem 1950—1954, Jugoslavija ima prinos od 12,3 q/ha, a svijet 15,9 q/ha. No, poslije drugog svjetskog rata Jugoslavija uspijeva povećati prinose kukuruza i to znatno brže nego što je povećanje prinosa u svijetu, čak dvostruko brže. Tako se Jugoslavija s povećanjem prinosa u od preko 100 kg kukuruza godišnje po ha (period 1952—1972) vrlo brzo svrstala u red zemalja koje su ponovo odskočile iznad svjetskog prosjeka proizvodnje kukuruza relativno brzo uspjela nadoknaditi zaostajanje do kojeg je došlo u prošlosti.

Na kraju ove seriozne studije zadržat ćemo se na analizi vremenskih serija koju autor koristi da bi se za duže vremensko razdoblje utvrdilo godišnje povećanje prinosa kukuruza u nas u komparaciji s USA. Analiza vremenskih serija pokazuje da prinosi kukuruza u nas u vremenu od 1885. do 1914. godine rastu godišnje za 10,4 kg, a u USA svega za 2,6 kg godišnje. To je zbog toga što su u inicijalnom periodu prinosi u USA viši (prosječni prinosi u petogodištu 1885—1889. u USA iznosi 16,7 q/ha, a na prostoru Jugoslavije odnosno SRH svega 16,6 q/ha) tako da diferencirane stope rastu pridonose samo smanjenju razlika u visini prinosa kukuruza. Ista tendencija samo još jače dolazi do izražaja u razdoblju 1920—1940. godine. Prinosi u Jugoslaviji i dalje rastu s godišnjim povećanjem od 10,2 kg dok se u USA radi krize prinosi smanjuju za 11,3 kg godišnje po ha. Uoči II svjetskog rata (1936—1940) prinosi kukuruza u Jugoslaviji iznose 17,4 q/ha, a u USA svega 16,3 q/ha. Uzroka za takvo kretanje prinosa kukuruza na štetu USA ima više, a najznačajniji su: postupno iscrpljenje zemljišta, pješćane oluje, velika svjetska kriza i teškoće u plasmanu kukuruza. Nasuprot tome u našoj zemlji sve veća prenapućenost prisiljava seljaštvo na intenzifikaciju (veći broj okapanja) a agrarna kriza manje utiče na mali posjed koji svoje potrebe sada podmiruje iz vlastite proizvodnje. U cilju ublažavanja krize već se tridesetih godina u USA i u svijetu počinju stvarati uvjeti za izmjenu takvih odnosa u proizvodnji kukuruza. Tako u USA prinosi kukuruza zahvaljujući hibridnom kukuruзу većoj upotrebi mineralnih gnojiva i mehanizaciji rastu ne samo u toku rata (dok u nas postoji oštar pad) već i u razdoblju između 1947. i 1975. godine kada dostižu godišnji porast od 138,8 kg kukuruza po hektaru. U istom vremenskom razdoblju na području Jugoslavije godišnji prinosi kukuruza rastu za 9,8 kg. Uzimajući u obzir trend liniju između 1947. i 1975. godine kao osnovu za zaključivanje, onda su se prinosi kukuruza u USA povećali za 40 q/ha, a u Jugoslaviji za 26,9 q/ha.

Unatoč veoma impresivnom napretku povećanja prinosa kukuruza u poslijeratnom razdoblju, a koji nadmašuje sve što smo u prošlosti postigli, ostaje činjenica da sve više zaostajemo iza glavnog svjetskog proizvođača kukuruza, odnosno da raspon prinosa postaje sve veći.

Na osnovu toga autor ove svestrane analize dr Vladimir Stipetić na kraju zaključuje: »da nismo još niti izdaleka iskoristili potencijale koje nova tehnologija stavlja na raspolaganje današnjem proizvođaču«. Taj svoj stav potvrđuje činjenicom da hibridni kukuruz još uvijek zauzima razmjerno male površine (svega oko 23—30%) da visokorodni hibridi često nisu dovoljno adaptirani lokalnim i drugim prilikama. Osim toga korišćenje je mineralnih gnojiva često neadekvatno količinom i strukturom (ne koristi se sve mogućnosti koje danas pruža pedološka znanost), a površine koje se natapaju praktički su beznačajne. Sve to utječe na zaostajanje povećanja prinosa kukuruza, a to ima teške reperkusije ne samo na svjetskom tržištu gdje radi visoke cijene postajemo sve manje konkurentni nego i na onu vrstu prehrambenih proizvoda koji svoju proizvodnju temelje na kukuruzu kao osnovnoj sirovini — posebno mesu. Stoga autor dr Vladimir Stipetić s pravom upozorava na neophodnost koncentrirane i sinhronizirane akcije svih proizvođača kukuruza, a u cilju bržeg uključivanja naše zemlje i njenih poljoprivrednih proizvoda u međunarodnu podjelu rada.

Na kraju još je jednom potrebno istaći da je ovaj rad posvećen Svetozaru Markoviću i značajan prilog istraživanju aktuelnih problema proizvodnje kukuruza.

Dr Mauricije Magašić

Fragmenta Herbologica Jugoslavica — editio peculiaris

Bibliographia Herbologica D-ris **Iosephi Kovačević**

Jugoslavensko društvo za proučavanje i suzbijanje korova.

Izdaje Institut za zaštitu bilja, Fakultet poljoprivrednih znanosti, Zagreb, Kačićeva 9. Zagreb, 1978, pp 1—95

Krajem prošle godine, naša poljoprivredna publicistika obogaćena je bibliografijom **prof. dr Josipa Kovačevića**, nestora naše herbologije.

U ovoj interesantnoj bibliografiji nalazimo kratku životnu biografiju, rad u organizacijama: članstvo i rad u redakcijama i bibliografiju (zaključno do 1. IX — 1978. g.).

Autor navodi da se u toku celog službeničkog perioda pretežno naučno bavio problematikom o korovima (80%).

Bibliografija obuhvata period od 1940. godine do 1. IX — 1978. godine. Podeljena je u VIII poglavlja, i to: I — znanstveni radovi — domaća periodika sa 202 bibliografske jedinice, II — znanstveni radovi — strana i domaća periodika, međunarodni kongresi, savjetovanja i simpozijumi održani u SFRJ sa 27 bibliografskih jedinica, III — stručni i popularni radovi — domaća periodika sa 350 bibliografskih jedinica. IV — stručni radovi — strana periodika s jednom bibliografskom jedinicom. V — Edicije — domaće sa 25 bibliografskih jedinica. VI — Edicije — strane s jednom bibliografskom jedinicom. VII — Kongresi, savjetovanja, simpozijumi — domaći, sa 56 bibliografskih jedinica, i VIII — Kongresi, savjetovanja i simpozijumi — strani, sa 13 bibliografskih jedinica.

Sve ovo je sređeno po godinama izdavanja i iznosi ukupno 675 bibliografskih jedinica.

Sistematski, pedantno i znalčki, Kovačević se pored proučavanja problematike korova bavio i bibliografijom, našom baštinom. Doprinos jugoslovenskoj poljoprivrednoj bibliografiji je neobično velik, jer Kovačević je, pored jugoslovenske bibliografije o korovima za vremensko razdoblje 1958—1973, uradio i pedološku bibliografiju za SRH (1940—1971), bibliografiju školskih izveštaja i sl.

Kovačević je pisac udžbenika i priručnika koji su korisno poslužili generacijama agronoma. Posle 1945. godine, nije bilo ni jedne značajne godišnjice iz naše prošlosti a da o njoj Kovačević nije pisao. Uporno je sakupljao materijal o svemu onome što je bilo, a što nas može i danas poučiti.

Upoznao je generacije agronoma sa životima i radovima mnogih značajnih agronoma koji su umirali, pišući im in memoriam.

Treba pohvaliti izdavača, a još više autora koji je sakupio bibliografiju iz svog bogatog naučničkog iskustva, velike i plodne publicističke delatnosti koja je rezultat neiscrpne radinosti, ogromne erudicije prirodnjaka, biologa, ekologa, herbologa, agronoma i istoričara Josipa Kovačevića.

PRIJEDLOZI ZA GRADOM STRUČNE TERMINOLOGIJE

Ovdje bih iznio prijedlog kako bi došlo do naših stručnih terminologija. Ako bismo prolistali naše stručne časopise na govornom području hrvatskoga ili srpskog jezika, tada bismo naišli da je bilo o tome govora prije i poslije prošloga rata, kako prijedloga tako i priloga o potrebi, pa i primjera za stručnim terminologijama.

Ovaj moj napis ima cilj da stvar krene i ubrza da dođemo do praktičnih terminologija na našim jezicima za razne struke. Zapravo to bi bile građe (prilozi) raznih stranih terminologija npr. razne inženjerske, tehničke struke, pa do humanističkih nauka itd.

Prijedlog bi bio da koristimo za početak sveučilišne (univerzitetske) naklade (knjige, udžbenike, praktikume) koje štampaju i izdaju štamparski zavodi za potrebe sveučilišne nastave.

Toga je mnogo i kada bi svaki sveučilišni udžbenik ili skripta i ostale pedagoške publikacije samo malo povećale opseg (broj stranica) i u okviru toga dale vrlo kratke i precizno jasne terminološke definicije materije, koju udžbenik, praktikum ili skripta obrađuju, bio bi to više nego skromno.

Vrlo rijetki su takvi primjerci kao rječnik zagrebačkog redovnog profesora dr Paule Pavlek (profesor vrtlarstva).

U usvajanju ovoga prijedloga trebali bismo usvojiti slijedeće: 1. Opseg za navedeni terminološki rječnik samo bi mogao iznositi do cca 5% stranica publikacije, 2. da sadrži kratke stručne definicije predmeta, ne previše i ne premalo, 3. jezik je po volji izbora autora.

Uzmimo da se kod nas podosta štampa i kroz podulji period toga bi se poprilično nakupilo, kao terminološke građe za ovaj prijedlog.

Dajem prijedlog! Putem Društva sveučilišnih nastavnika koji okupljaju sveučilišne nastavnike jednog sveučilišta i znanstvene radnike znanstvenih Instituta i raznih muzeja trebalo bi dati obaveznu preporuku za izdavačke ustanove udžbenika, praktikuma, skripata itd. da osiguraju u svojim nakladama minimalni prostor za štampanje navedenih stručnih rječnika. Minimalni. Autori bi se trebali odreći za taj dio honorara.

Pretpostavimo da bi to bio poticaj za autore znanstvene radnike, da priopisanju i posebnih stručnih rječnika. Imamo i primjere.

Kroz podulje vrijeme nakupilo bi se stručne terminološke građe, pa bi se rodila potreba, da se za jednu struku i sredi građa.

Predlažem početak i da u tome smislu krene naprijed.

1. Da Društva sveučilišnih i znanstvenih radnika područja jednog sveučilišta (često su u jednoj republici po 2 ili 3 sveučilišne organizacije) sporazumno obavežu nakladne kuće za sveučilišne pedagoške publikacije štampanje rječnika kako je naprijed izneseno.

2. Opseg navedenih rječnika da bude minimalan.

3. Da autori to urade besplatno.

Kroz trajanje jedne generacije mi bismo riješili pitanje naših stručnih terminologija.

Počnimo skromno. Problemi će se javljati, ali ćemo ih početi i rješavati.

Prof. dr Josip Kovačević

Milojić Budimir: »Rečnik stručnih ratarskih termina« Format A, str. 37. Beograd, 1978.

Na stranicama naših poljoprivrednih časopisa decenije i decenije iznašaju se problemi, vode se diskusije o potrebi stručne poljoprivredne bibliografije.

Redovni sveučilišni profesor Budimir Milojić nedavno je napisao »Rečnik stručnih ratarskih termina«, koji obuhvaća stručnu poljoprivrednu terminologiju za potrebe općeg ratarstva.

Materija ovoga rječnika podijeljena je u jedanaest poglavlja: 1. Uvod (ekologija i klima), 2. Zemljišta, 3. Obradivanje zemljišta, 4. Đubrenje, 5. Plodored, 6. Seme i setva, 7. Nega useva, 8. Korovi, 9. Njivski usevi, 10. Krmne biljke, 11. Povrtlarstvo.

Za svako poglavlje autor daje kratku (konciznu) definiciju pojma, a potom slijede termini kao (potpoglavlja) poređani nastavnom redoslijedu azbučno.

Tako npr. poglavlje: »Korovi« — su obično, divlje biljke koje protiv naše volje rastu zajedno sa usevima i pričinjavaju im štete, smanjuju im prinos u kvaliteti i u kvantiteti.

Dalja potpoglavlja odnose se na termine rasprostranjivanja i nazive herbicida (pojmovi) vode u zemljištu, tipovi zemljišta, fizikalna svojstva zemlje, biološka svojstva zemljišta, rasprostranjenost zemljišta itd.

Poglavlje korovi su sa slijedećim terminima. Opći pojam korova, a zatim ruderalne biljke, anemohorija, zoohorija, hidrohorijska, antropohorija, herbicidi: totalni, selektivni (nehormonalni, selektivni, kontakti, translokacioni), primjena herbicida itd.

Svaki termin: kratka jasna definicija.

Smatram da će ova publikacija biti poticaj za sastavljanje drugih naših terminologija.

Predlažem da pisci sveučilišnih udžbenika i skripata uz tekst daju slični (kratki) glosarij stručnih termina.

Prof. dr Josip Kovačević

Taib Šarić: **ATLAS KOROVA**, str. 207, sl. 100 u koloru. Sarajevo, 1978.

Jugoslavenska nauka o korovima (herbologija) dosegla međunarodni nivo s izdavanjem znanstvenih herboloških djela (monografija): **Kovačević J.:** Korovi u poljoprivredi II. izdanje Zagreb, 1976; **Kojić M., Stanković A., Čanak M.:** Korovi — biologija i suzbijanje, Novi Sad, 1972.; **Čanak M. Parabučki S., Kojić M.:** Ilustrovana korovska flora, Novi Sad, 1978.

Nedavno je izašla i najnovija herbološka knjiga Sarić T.: »Atlas korova«, str. 207, sl. 100 u koloru, Sarajevo 1978.

Autor u »Predgovoru« u pogledu namjene ističe, da je posvećena poljoprivrednim proizvođačima, agronomima, učenicima i studentima poljoprivrede, biologima i svima drugima zainteresiranim za korove.

Knjiga ima namjenu da proširi krug interesenata. A tako je koncipirana

U knjizi se sadržajno na monografski način obrađuje 100 najvažnijih korova i to tako po jedna stranica teksta, a odmah iduća stranica sadrži umjetničku kolor sliku dotične vrste.

Knjiga je prvenstveno namijenjena naprijed navedenim korisnicima za poznavanje naše najvažnije korovske flore.

Odmah na početku teksta su latinski nazivi korovske vrste, te naši narodni nazivi: hrvatsko-srpski (srpsko-hrvatski), slovenski i makedonski, te na najvažnijim stranim jezicima: ruski, engleski, francuski, njemački i španjolski.

Kolor umjetničke slike prikazuju cijeli habitus biljke s korijenom. Slike su izvanredne točnosti u pogledu oblika i boje.

Ispod tekstualnog dijela u crno-bijeloj tehnici za svaku korovsku vrstu su perfektni crteži plodova (sjemenki) i klice dotične vrste.

Tekstualni dio je mini monografija 100 u ovoj knjizi iznesenih korovskih vrsta i svaka sadrži slijedeće podatke, osim navedenih terminoloških naziva korovskih vrsta. Prvi podatak se odnosi na trajnost života i visinu habitusa vrste, te podaci o podzemnim organima. Iscrpni su podaci o obliku habitusa, obliku lišća i rasplodnih dijelova biljke. Navedeni su podaci o boji, obliku i veličini fruktificirajućih organa (sjeme) te o staništu gdje vrsta raste i u kojim kulturama dolazi (zakorovljuje). Vrlo su poučni podaci kakve štete korov nanosi i u korisnosti. Podaci (uputstva) o suzbijanju su navedeni u drugim knjigama i uputstvima. Jednom riječi monografski (sveukupno) o dotičnoj vrsti, ali kristalno jasno.

Ako se uzme da naše usjeve zakorovljuje cca 1000 najraširenijih korova, to ovdje 100 iznesenih su ekonomski najvažniji i najrašireniji. Ostali su rijetki i ograničeni na malo lokaliteta.

Knjiga »Atlas korova« je jedinstveno djelo ove vrsti kod nas i u svijetu. Naročito je njen značaj da je luksuzno ilustrirana, te je korisna za upoznavanje naše korovske flore laicima, odnosno svima koji imaju interesa da upoznaju biljni svijet korova.

U tome pogledu odlično će se njome moći koristiti nastavnici botanike na osnovnim i srednjim školama gdje se predaje botanika.

Prof. dr. Josip Kovačević